

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:1517

av Hillevi Larsson och Hans Hoff (båda S)

Normprövning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera följderna av avskaffandet av uppenbarhetsrekvisitet vid normprövning i svensk rättstillämpning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över myndigheters normprövningsrätt enligt 12 kap. 10 § regeringsformen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Lagrådets roll och befogenheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I regeringsformen slås fast att riksdagen är folkets främsta företrädare. Det är riksdagen som stiftar lagar. Den svenska författningen inbegriper dock viss normprövningsrätt.

Detta innebär att domstolar och andra offentliga organ (myndigheter) har rätt att åsidosätta lagar eller andra föreskrifter som strider mot grundlagen eller annan överordnad författning. Normprövningsrätten regleras i regeringsformens 11 kap. 14 § (för domstolarna) och 12 kap. 10 § (för myndigheterna).

Som en del av den grundlagsreform som trädde i kraft den 1 januari 2011 förstärktes denna rätt genom borttagandet av det så kallade uppenbarhetsrekvisitet.

Uppenbarhetsrekvisitet innebar att domstolar och myndigheter bara fick överpröva riksdagens och regeringens beslut om dessa *uppenbart* stred mot överordnad författning, som grundlagen.

Istället för uppenbarhetsrekvisitet infogades ett stycke med innebörden att normprövning ska ske med beaktande av folksuveräniteten.

Denna förändring är av stor principiell betydelse. Vid årsskiftet 2015/16 har den nya regleringen varit gällande i fem år. Detta aktualiserar ett behov av att följa upp och utvärdera vilka konsekvenser förändringen har fått i rättstillämpningen. Hur har den utökade normprövningsrätten utnyttjats i rättstillämpningen och vilka följor har detta fått?

Myndigheter har enligt regleringen i regeringsformen samma långtgående rätt till normprövning som domstolar har. Denna ordning kan rimligen ifrågasättas. Principiella skäl kan anföras för att den långtgående rätten till bör vara förbehållen domstolorna. Detta förhållande och möjliga alternativ bör kunna ses över i samband med utvärderingen av den utökade normprövningsrätten.

En verksamhet med naturligt samband med ovanstående är Lagrådet. Denna instans fyller idag en viktig funktion som beredningsorgan med särskild tyngd och fungerar väl. I princip utför Lagrådet en form av abstrakt förhandsprövning av lagstiftning. Dess utlåtanden har dock ingen bindande rättsverkan. Att Lagrådets roll endast är rådgivande framstår som välavvägt och vilar på principen om folksuveräniteten. Det kan dock finnas skäl att se över nyanser och detaljer kring Lagrådets uppdrag, befogenheter, sammansättning och förfarande med syftet att ytterligare stärka den svenska lagstiftningens kvalitet.

Hillevi Larsson (S)

Hans Hoff (S)